ZAŁĄCZNIK II DO OKÓLNIKA MIN. SPRAW WEWN. № 104/1928.

POSTĘPOWANIE ADMINISTRACYJNE

w urzędach wojewódzkich, w starostwach oraz w urzędach samorządu terytorjalnego według obowiązujących od dnia 1 lipca 1928 r. przepisów rozporządzenia Prezydenta R. P. z dnia 22 marca 1928 r. „o postępowaniu administracyjnem" (Dz. U. R. P. № 36 poz. 341).

I. Wnoszenie podań.

1) Forma podań.

Prośby, odwołania, skargi, zażalenia i t. p. podania mogą być wnoszone do władz pisemnie lub telegraficznie, a także zgłaszane ustnie do protokółu, o ile specjalne przepisy i rodzaj sprawy nie stoją temu na przeszkodzie (art. 15 ustęp 1).

Wniesienie podania, które zawiera wyrażenia nieprzystojne lub jest utrzymane w tonie niewłaściwym podlega karze (patrz niżej pod V).

2) Potwierdzenie odbioru.

Na żądanie osoby interesowanej władza obowiązana jest potwierdzić odbiór podania (art. 18).

3) Treść podania i adres.

Podanie powinno zawierać:

a) wskazanie władzy do której jest skierowane,
b) wskazanie zarządzenia lub orzeczenia, którego wydania albo uchylenia petent się domaga,
c) datę,
d) podpis, a gdy podanie jest pierwszem w sprawie—winno zawierać nadto:
e) adres petenta (art. 16 ustęp 1).

Osoba interesowana, która w toku wiadomego jej postępowania zmienia miejsce zamieszkania, powinna o tem władzę zawiadomić (art. 30 ustęp 1).

W przeciwnym razie doręcza się jej nadal pod adresem poprzednim, pozostawiając pismo w urzędzie gminnym lub na poczcie ze skutkiem prawnym równym doręczeniu (art. 30 ustęp 2).

W postępowaniu, wszczętem na skutek podania, podpisanego przez dwie lub więcej osób bez wskazania osoby, której należy doręczyć odpowiedź, wszelkie pisma doręcza się tylko jednej z podpisanych osób według uznania władzy, o ile nie określa tego inaczej inny przepis prawny (art. 31).

4) Podpisy na podaniach.

Za nieumiejącego lub niemogącego się podpisać, podanie podpisuje inna osoba przez niego uproszona, swojem nazwiskiem czytelnie, wskazując swoje miejsce zamieszkania i zaznaczając przed podpisem, że podpis ten uskutecznia zamiast interesowanego na jego prośbę (art. 16 ustęp 2).

W razie zwrócenia się telegraficznego bez poświadcz[illegible] podpisu, wła[illegible]za ma prawo, gdy zachodzi wątpliwość, żądać od osoby interesowanej pisemnego potwierdzenia telegramu. W wypadku potwierdzenia uważa się, że podanie zostało wniesione ważnie w terminie pierwotnym (art. 15 ustęp 2).

Podania bez podpisu lub też z podpisem, wykonanym sposobem mechanicznym, władza może nie przyjąć, o ile ma wątpliwości, czy podanie zostało wniesione z wolą osoby interesowanej. W razie potrzeby władza wyznacza stosowny termin dla potwierdzenia podania. W wypadku potwierdzenia uważa się, że podanie zostało wniesione ważnie w terminie pierwotnym (art. 16 ustęp 3).

5) Braki w podaniu.

W wypadkach, gdy podanie ma braki formalne, jak np. nieczytelne, w treści swej niezrozumiałe, napisane z pogwałceniem przepisów o języku podań i t. p. władza może bądź podania nie przyjąć, bądź wyznaczyć wnoszącemu podanie stosowny termin dla usunięcia tych braków. Jeżeli wnoszący podanie do tego się zastosuje uważa się, że podanie zostało wniesione ważnie w terminie pierwotnym (art. 16 ustęp 4).

6) Podanie wniesione do władzy niewłaściwej.

Jeżeli wniesiono podanie do władzy niewłaściwej, winna ona niezwłocznie podanie to skierować do władzy jej zdaniem właściwej z równoczesnem zawiadomieniem o tem wnoszącego, lub zwrócić mu podanie ze wskazaniem tej władzy (art. 2 ustęp 3).

7) Podanie dotyczące kilku różnych spraw.

Jeżeli podanie, wniesione przez jedną lub więcej osób, dotyczy kilku spraw, z których każda powinna być załatwiona oddzielnie, władza uczyni przedmiotem swego załatwienia jedną z nich, jej zdaniem najważniejszą z pośród tych, do których załatwienia jest właściwą, zawiadamiając o tem wnoszącego (art. 17).

8) Opłaty stemplowe.

Skutki niewniesienia opłaty stemplowej, jako też sprawy zwolnienia od tej opłaty regulują przepisy o opłatach stemplowych (art. 107 ustęp 6).

Uwaga. Co do innych opłat i należności patrz pod VI.

II. Osoby interesowane i ich pełnomocnicy.

1) Zdolność prawna i do działań prawnych.

Zdolność prawną i zdolność do działań prawnych osób interesowanych ocenia władza według prawa cywilnego, o ile przepisy administracyjne w poszczególnych wypadkach nie stanowią inaczej (art. 10).

2) Zastępstwo osób nieobecnych i niezdolnych do działań prawnych.

Dla osób nieobecnych lub niezdolnych do działań prawnych, a nie mających zastępcy prawnego, może władza wystąpić do sądu z wnioskiem o wyznaczenie takiego zastępcy (art. 13).

3) Zastąpienie się przez pełnomocnika.

Osoba interesowana może do zastąpienia siebie upoważnić pełnomocnika, o ile nie jest wymagane jej osobiste działanie (art. 11).

1. Pełnomocnikiem może być osoba własnowolna, o ile poszczególne przepisy prawne nie stanowią inaczej.
2. Oprócz pełnomocnictw, sporządzonych lub poświadczonych w urzędach i przez notarjuszów, są dopuszczalne również pełnomocnictwa prywatne o ile ich wiarogodność nie budzi wątpliwości.
3. Pełnomocnictwa mogą być sporządzone oddzielnie, albo zawarte w protokółach, adnotacjach, podaniach i t. p.
4. Pozatem władza w sprawach mniejszej wagi może nie żądać pełnomocnictwa, jeżeli zastępcami osób interesowanych są członkowie rodziny, osoby należące do wspólnego gospodarstwa domowego lub ich pracownicy, a władza nie ma wątpliwości co do istnienia i zakresu uprawnienia do zastępstwa (art. 12).

4) Zawodowi zastępcy.

Władza nie dopuści pełnomocnika, który trudni się zawodowo zastępstwem stron, nie mając odpowiednich uprawnień (art. 12 ustęp 5).

III. Dowiadywanie się w urzędzie o biegu spraw.

1) Dowiadywanie się o sprawie.

1. Osoby interesowane i ich pełnomocnicy mają prawo w godzinach do tego przeznaczonych dowiadywać się o biegu spraw (art. 14 ustęp 1).

Uprawnianie to nie może być wykonywane ze szkodą dla tajemnicy urzędowej (art. 14 ustęp 5).

2) Przeglądanie akt.

Strona lub też należycie upoważniony jej pełnomocnik może na podstawie zezwolenia władzy i w obecności urzędnika, wyznaczonego przez naczelnika urzędu, przeglądać akta administracyjne, które z daniem władzy zawierają dane niezbędne dla strony celem uzasadnienia jej praw i interesów (art. 14 ustęp 2).

Uprawnienia te nie służą wszystkim „osobom interesowanym a tylko tzw. „stronom" tj. takim osobom interesowanym, „które uczestniczą w sprawie na podstawie roszczenia prawnego lub prawnie chronionego interesu" (art. 9 ustęp 2).

Uprawnienia te nie mogą być wykonywane ze szkodą dla tajemnicy urzędowej (art. 14 ustęp 5).

3) Wydawanie odpisów z dokumentów.

Władza może na prośbę strony zezwolić na wydanie odpisów z dokumentów, o ile to ze względu na interes publiczny jest dopuszczalne (art. 14 ustęp 3).

Uprawnienie to służy również tylko „stronom" (patrz wyżej pod 2) i nie może być wykonywane ze szkodą dla tajemnicy urzędowej (art. 14 ustęp 5).

Uwaga: Jeżeli władza odmówi udzielenia informacji, przejrzenia akt lub wydania odpisu z dokumentu albo pozwoli tylko w ograniczonym zakresie, to od takich zarządzeń „nie przysługuje żaden środek prawny oddzielnie od odwołania co do istoty sprawy" (art. 14 ustęp 4).

IV. Wezwania i obowiązek stawiennictwa względnie udzielenia wyjaśnień.

1) Przepis ogólny.

Władza ma prawo, w wypadkach zaś, gdy poszczególne przepisy to przewidują,—ma obowiązek, wzywać osoby, od których potrzebuje wyjaśnień lub których udział w czynnościach władzy jest potrzebny, do złożenia tych wyjaśnień bądź osobiście w urzędzie, bądź pisemnie, bądź przez osoby inne, — jak również do udziału w czynnościach władzy (art. 22 ustęp 1).

Władza bada świadków bądź z własnej inicjatywy, bądź na wniosek stron. Świadkowie, badani na wniosek stron, mogą być bądź wzywani przez władzę, bądź sprowadzani za zgodą władzy przez same strony (art. 57 ustęp 1).

1. Wzywanie i badanie biegłych dokonywa się na tych samych zasadach co wzywanie i badanie świadków (art. 62).

2) Forma wezwania.

a) wezwania wogóle.

Wezwanie powinno być opatrzone podpisem urzędnika władzy wzywającej.
W wezwaniu należy wskazać:

a) imię, nazwisko i adres wezwanego,
b) w jakiej sprawie i w jakim charakterze go się wzywa,
c) nazwę i adres władzy wzywającej,
d) czy wezwany ma się stawi[illegible]osobiście, czy może złożyć wyjaśnienie na piśmie, czy też może [illegible] zamiast siebie pełnomocnika,
e) wyznaczyć odpowiedni termin, w ciągu którego powyższe żądanie władzy ma być spełnione, albo też wskazać ściśle dzień, godzinę i miejsce stawiennictwa wezwanego lub pełnomocnika,
f) wskazać czy zadośćuczynienie wezwaniu jest obowiązkowe, a w razie twierdzącym — podać skutki prawne niezastosowania się do wezwania (art. 22 ustęp 2 i 3).

b) wezwania na rozprawę ustną.

O terminie rozprawy ustnej należy zawiadomić strony, świadków i biegłych oraz zainteresowane władze i urzędy bezpośrednio, inne zaś osoby interesowane przez publiczne ogłoszenia w sposób, w danej miejscowości praktykowany.

W zawiadomieniu lub w ogłoszeniu o rozprawie ustnej należy:

a) określić dokładnie przedmiot, miejsce i czas rozprawy;
b) oznajmić, że interesowani mogą bądź stawić się osobiście, na rozprawie, bądź, najpóźniej do dnia poprzedzającego dzień rozprawy, złożyć na piśmie swe żądania, wnioski i zarzuty;
c) zwrócić uwagę na przepis ust. 2 art. 47 (art. 46).

3) Doręczenia.

Wezwania i inne pisma urzędowe władza doręcza za pokwitowaniem bądź bezpośrednio w urzędzie, bądź poza nim, przytem bądź przez własnych funkcjonarjuszów, bądź przez pocztę, bądź przez inne organa władzy lub wreszcie przez urzędy gminne (magistraty) (art. 23).

Jeżeli ze względu na brak czasu lub z innych przyczyn wzywanie sposobami, wskazanemi w art. 23, byłoby szczególnie utrudnione, można wzywać telegraficznie, telefonicznie lub w sposób inny, najodpowiedniejszy ze względu na okoliczności (art. 34 ustęp 1).

Uwaga. Szczegółowe przepisy, dotyczące sposobu doręczania wezwań i pism urzędowych, są zawarte w rozdziale VII rozporządzenia Prezydenta R. P. o postępowaniu administracyjnem.

4) Obowiązek udzielania wyjaśnień na piśmie.

Osoba interesowana nie ma prawa uchylać się od udzielenia na piśmie wyjaśnień, żądanych przez władzę w interesie publicznym, z wyjątkiem wypadków, wskazanych w art. 59 i 60 co do świadków (*uwaga*: wypadki te wyliczone są niżej pod 8). Zamiast składania wyjaśnień na piśmie ma ona prawo dla ich złożenia stawić się osobiście w urzędzie wzywającym, albo w najbliższym rzeczowo właściwym urzędzie lub w urzędzie gminnym, albo przysłać pełnomocnika (art. 32 ustęp 3).

Władza może zamiast badania świadków ograniczyć się do żądania od nich zeznań na piśmie pod warunkami, wskazanemi w ust. 3 art. 20 (art. 57 ustęp 2).

5) Osobiste stawiennictwo.

Osobiste stawiennictwo osób interesowanych przed władzą prowadzącą sprawę dla dania wyjaśnień może być wymagane tylko w wypadkach, gdy ze względu na wyjątkowo ważny interes publiczny władza uzna to za konieczne a przytem:

a) w sprawach, załatwianych przez urzędy gminne (magistraty), gdy wezwany zamieszkuje lub przebywa w obrębie tejże gminy;
b) w sprawach, załatwienych prz[illegible] władze powiatowe lub władze wyższe w obrębie tego powiatu, [illegible] zamieszka lub przebywa wezwany, jednakże w razie wezwania z[illegible]ości ponad 15 klm. — za wynagrodzeniem i za zwrotem kosztów jak świadkom (art. 106) (art. 32 ustęp 1).

Gdy nie można zastosować przepisów ust. 1 lit. a) i b), władza może dokonać przesłuchania zapomocą równorzędnej lub niższej władzy miejsca zamieszkania lub też pobytu wezwanego, albo też wskazać, że wezwany może bądź przysłać pełnomocnika, bądź złożyć wyjaśnienie na piśmie (art. 32 ustęp 2).

W razie obowiązku stawiennictwa osobistego, a niemożności uczynienia tego w terminie lub w dniu wyznaczonym, osoba interesowana powinna niemożność tę uzasadnić. Za ważne przyczyny niestawiennictwa uważa się przyczyny, wskazane w art. 58 (*uwaga:* Patrz niżej pod 7) co do świadków (art. 33).

6) Kary za niestawiennictwo i odmówienie wyjaśnień.

Strony, świadkowie i biegli, winni niestawiennictwa na wezwanie władz lub odmowy dania żądanych wyjaśnień lub zeznań na piśmie bez usprawiedliwionej przyczyny, ulegają w celu wymuszenia czynności karze do 50 zł. W razie ponownego niewykonania żądania władzy — ulegają karze do 100 zł. i mogą być sprowadzeni do urzędu przymusowo. Kara może być ściągnięta dopiero po upływie terminu wskazanego w ust. 2.

Strony, świadkowie i biegli mogą w ciągu 14 dni od daty ogłoszenia im decyzji wymierzającej karę przedstawić władzy przyczyny niestawiennictwa. W razie uznania tych przyczyn za usprawiedliwione władza może uchylić nałożoną karę pieniężną (art. 108 ustępy 1 i 2).

7) Przyczyny usprawiedliwiające nie stawienie się lub nie nadesłanie zeznań na piśmie.

1. Władza może uznać ważne przeszkody uniemożliwiające świadkowi (*uwaga*: to samo odnosi się i do osób interesowanych i do biegłych) stawienie się w terminie wyznaczonym oraz usprawiedliwiające nieprzedstawienie w terminie wyznaczonym zeznań na piśmie.
2. W szczególności, za przyczyny usprawiedliwiające niestawiennictwo świadka uważa się chorobę świadka, jako też śmierć rodziców, męża, żony lub dzieci, przerwanie komunikacji, pozbawienie wolności i zbyt późne otrzymanie wezwania (art. 58).

Niestawiennictwo osób, wezwanych sposobami, wskazanemi w ust. 1, art. 34 (patrz wyżej pod 3) pociąga za sobą skutki niestawiennictwa o tyle tylko, o ile władza nie będzie miała wątpliwości, że wezwanie doszło zawczasu do wiadomości wezwanego. (art. 34 ustęp 2)

3. Jeśli stawiennictwo ***świadka*** jest utrudnione bądź z powodu znacznej odległości jego miejsca zamieszkania od miejsca stawiennictwa, bądź z powodu choroby, władza może wzamian wzywania go bądź zażądać zeznań na piśmie, bądź zbadać świadka sama lub przez równorzędny albo niższy urząd w miejscu, znajdującem się w pobliżu zamieszkania świadka, a świadka, który z powodu choroby nie może stawić się przed władzą lub urzędem, — zbadać na miejscu.
4. Niewykonanie żądania władzy co do stawiennictwa lub złożenia zeznań na piśmie świadek winien usprawiedliwić (art. 57 ustęp 3 i 4).

8) Prawo uchylenia się od zeznań.

Nikt nie może odmówić zeznań w charakterze świadka (***uwaga:*** To samo odnosi się do osób interesowanych i do biegłych) jednak świadek może odmówić odpowiedzi na pytania, gdy odpowiedź mogłaby spowodować karno-sądową odpowiedzialność, albo narazić na hańbę, albo wyrządzić bezpośrednio znaczną stratę majątkową w stosunku do samego świadka, jego małżonka, jego krewnego lub powinowatego linji wstępnej lub zstępnej, krewnego w linji bocznej do trzeciego a powinowatego do drugiego stopnia, dziecka przysposobionego, rodziców przybranych oraz osoby, nad którą świadek sprawuje opiekę lub kuratelę, albo spowodować naruszenie prawnie uznanej tajemnicy zawodowej (art. 60).

Nie mogą być badani w charakterze świadków: (*Uwaga:* To samo odnosi się do osób interesowanych i do biegłych)

a) osoby niezdolne do udzielania swoich spostrzeżeń oraz osoby, które były niezdolne do spostrzeżenia faktu, mającego być udowodnionym,
b) duchowni co do tego, co im powierzono na spowiedzi lub pod tajemnicą duchowną,
c) wojskowi, funkcjonarjusze państwowi, oraz pracownicy komunalni co do znanych im tajemnic urzędowych, chyba że uzyskają zezwolenie na złożenie zeznań od swego przełożonego (art. 59).

V. Niewłaściwe zachowanie się wobec władzy.

Za niewłaściwe zachowanie się w czasie rozprawy lub innych czynności urzędowych strony, świadkowie i biegli mogą być wydaleni z miejsca rozprawy lub z powyższych czynności, przez kierującego urzędnika (art. 67).

1. Za nieprzystojne zachowanie się w urzędzie niezależnie od zastosowania postanowienia art. 67, jak również za wniesienie do urzędu podania, które zawiera wyrażenia nieprzystojne, lub jest utrzymane w tonie niewłaściwym i nieodpowiadającym godności urzędu, winni ulegają grzywnie do 100 zł.
2. W orzeczeniu należy oznaczyć na wypadek nieściągalności grzywny karę aresztu zastępczego według słusznego uznania władz, jednak nie po nad dni 3.
3. Nałożenie kary nie wyklucza możności skierowania sprawy przeciwko winnemu na drogę sądową (art. 109).
4. Z powodu decyzji władzy o nałożeniu grzywny na mocy art. 109 można żądać skierowania sprawy do sądu według przepisów o postępowaniu karno-administracyjnem. Żądanie to nie wstrzymuje ściągnięcia grzywny (art. 110 ustęp 3).

VI. Koszta, opłaty i inne należności.

1) Prawo ubogich.

W razie stwierdzonego ubóstwa ***strony***, władza władna jest częściowo lub całkowicie zwolnić ją od opłat należności oraz innych kosztów postępowania (art. 107 pkt 5).

2) Opłaty wnoszone zgóry.

1. Jeżeli strona nie wniesie opłat i należności, które zgodnie z istniejącemi przepisami winny być uiszczone zgóry, władza wyznaczy jej termin od 7 do 14 dni celem wniesienia należnej sumy. Jeżeli w terminie tym należne sumy nie zostaną uiszczone, pismo wraz z załącznikami podlega zwrotowi lub czynność, uzależniona od opłaty, będzie zaniechana.
2. Władza ma jednak załatwić podanie mimo nieuiszczenia opłaty:
   a) jeżeli za niezwłocznem załatwieniem przemawiają względy publiczne lub wzgląd na poważny interes strony;
   b) jeżeli wniesienie podania stanowi czynność, dla której jest ustanowiony termin prekluzyjny;
   c) jeżeli podanie wniosła osoba zamieszkała zagranicą bez pośrednictwa konsulatu polskiego.
4. W wypadku, przewidzianym w lit. c) ust. 2 artykułu niniejszego, władza przesyła odpowiedź na podanie właściwemu konsulatowi polskiemu, który ją doręczy stronie za uprzedniem pobraniem opłaty konsularnej. (art. 107)

3) Zwrot kosztów postępowania.

1. Stronę obciążają te koszta postępowania administracyjnego: a) które wynikły z winy strony, b) które zostały poniesione w interesie lub na prośbę strony, a nie wynikają z ustawowego obowiązku władzy.
2. Do kosztów postępowania administracyjnego zalicza się koszta podróży i wynagrodzenia świadków i biegłych oraz koszta oględzin na miejscu, jako też koszta doręczania stronom pism urzędowych przez urzędy gminne (magistraty).
3. Władza może uznać także inne usprawiedliwione warunkami koszta postępowania, a w szczególności koszta sporządzenia próśb i wynagrodzenia adwokata.
4. Wynagrodzenie świadkom i biegłym wypłaca się bezwłocznie po spełnieniu czynności, do której świadek lub biegły został powołany.
5. Od decyzji władz o wynagrodzeniu świadków i biegłych, zwrotu kosztów podróży oraz kosztów, przewidzianych w art. 105 ust. 3, niema odwołania (art. 105).
6. Żądania świadków i biegłych o przyznanie wynagrodzenia za stratę czasu i zwrot kosztów podróży winny być zgłoszone pod rygorem utraty roszczenia przed zakończeniem rozpoznania sprawy (art, 64).

VII. Odwołania, skargi.

1) Treść odwołania.

Odwołanie nie wymaga szczegółowego uzasadnienia; wystarczy, jeśli z podania strony wynika, iż nie jest zadowolona z decyzji władzy i prosi o jej zmianę (art. 85).

2) Termin odwołania.

Odwołanie należy wnieść w ciągu 14 dni po ogłoszeniu lub doręczeniu decyzji, o ile poszczególne ustawy nie przewidują terminów krótszych (art. 83).

Jeżeli koniec terminu przypada na niedzielę lub święto ustawowe, to za ostatni dzień terminu uważa się najbliższy następny dzień powszedni (art. 39).

Termin uważa się za zachowany, jeżeli przed jego upływem nadano pismo w polskim urzędzie pocztowym lub telegraficznym (art. 40).

Jeżeli strona udowodni, że uchybienie terminu nastąpiło bez jej winy z powodu przeszkód nie do przezwyciężenia, może ona w terminie siedmiodniowym od ustania przeszkody prosić władzę o przywrócenie terminu.

2. Równocześnie należy dopełnić czynności, która miała być w terminie dopełniona.
3. Prośba o przywrócenie terminu może być wyłożona w piśmie stanowiącym dopełnienie czynności.
4. Przywrócenie terminu siedmiodniowego, przewidzianego w ustępie 1 jest niedopuszczalne (art. 41).

Prośba o przywrócenie terminu nie wstrzymuje wykonania zaskarżonej decyzji władzy, jednakże władza może wstrzymać wykonanie, gdy uzna to za uzasadnione (art. 43).

3) Wniesienie odwołania.

1. Odwołanie należy wnieść za pośrednictwem tej władzy, która decyzję wydała,
2. Władza, która decyzję wydała, obowiązana jest otrzymane odwołanie w ciągu siedmiu dni po upływie terminu odwołania przesłać wraz z aktami sprawy do rozpoznania instancji wyższej, powiadamiając inne strony o wniesieniu odwołania (art. 89).

4) Błędne lub niedostateczne objaśnienia strony.

1. Jeśli władza błędnie objaśni stronę bądź co do terminu wniesienia odwołania lub skargi, bądź co do dalszego toku instancyj, wówczas objaśnienie takie nie może szkodzić stronie, która do niego się zastosowała.
2. Jeśli władza wogóle zaniedba objaśnić stronę o przysługującem jej prawie wniesienia odwołania lub skargi, strona może w ciągu 2 tygodni od chwili ogłoszenia lub doręczenia jej decyzji zażądać od władzy, która orzeczenie wydała, wydania lub też przesłania jej takiego objaśnienia. W tym wypadku termin dla wniesienia odwołania lub skargi liczy się od dnia otrzymania przez stronę objaśnienia (art. 77).

Drukarnia Policyjna, Warszawa, Długa Nr. 38.